

Help de onderkant aan het werk

Gepubliceerd in de Volkskrant, 19 november 2008

De kredietcrisis begint zijn gevolgen voor de rest van de economie te tonen, met terugvallende vraag, voorzichtigheid bij overheden die hun begrotingen opstellen en reeds toenemende werkloosheid. Maar, zoals een mooi Chinees spreekwoord zegt, iedere crisis is ook een kans. Een crisis geeft ook energie voor nieuwe ideeën.

Laten we een structuurfout in onze economie aanpakken, namelijk de hoge loonkosten bij het minimumloon. Laagproductieve arbeid is door die kosten van onze arbeidsmarkt verdwenen maar dit is ten nadele van mensen die daarvan afhankelijk zijn en die nu lage uitkeringen krijgen. Juist in deze tijd van crisis moeten we ervoor zorgen dat de werkgelegenheid toeneemt voor mensen die alleen maar laagproductieve arbeid kunnen verrichten. Nederland verkiest inkomensmatiging boven werkloosheid, voor iedereen, maar laten we juist nu ook letten op de onderkant van de arbeidsmarkt.

Tussen 1950 en 1970 bestond er in vrijwel de gehele westerse wereld volledige werkgelegenheid. Een groot verschil tussen deze eerste twintig jaar na de oorlog en de periode na 1970 is de hoogte van het minimumloon. Rond 1950 was er geen minimumloon, maar hoefde iemand die een inkomen verdiende rond het bestaansminimum geen belasting te betalen. Ook bestonden er in die tijd weinig premies. De werkgever had lage loonkosten, de werknemer had het inkomen dat minimaal benodigd is voor een fatsoenlijk bestaan.

Sindsdien is er een steeds hoger bruto minimumloon nodig om nog voldoende netto inkomen over te houden. Dat komt doordat het bestaansminimum is toegenomen met de algehele welvaart, terwijl de belastingvrijstelling alleen maar met de inflatie is gestegen. Door deze verschillende indexatie is het loongebouw uit zijn verband getrokken. Ook zijn er sinds 1950 allerlei premies ingevoerd die geen heffingvrije voet kennen. De groei van deze lasten is een sluipend proces geweest. De veel te hoge loonkosten op minimumloonniveau zijn een clusterbom op de arbeidsmarkt. En de kosten van de uitkeringen drijven, via steeds hogere premies, alle loonkosten omhoog.

Hoewel de arbeidsmarkt de afgelopen jaren is verbeterd blijven de problemen aan de onderkant van de arbeidsmarkt voortduren. Nog steeds zijn 465.000 mensen werkloos of zitten in de bijstand.

Bij het minimumloon van netto 14.182 euro wordt nu 7.395 euro aan lasten in rekening gebracht. Het kost de werkgever 21.577 euro om zo iemand in dienst te nemen. Tussen 14.182 en 21.577 euro zijn allerlei banen denkbaar, waarbij mensen zelfstandig in het eigen levensonderhoud zouden kunnen voorzien, maar helaas hebben zij niet de productiviteit om ook de bijkomende lasten te compenseren. Hierdoor worden zij werkloos en afhankelijk van een uitkering.

Tegelijk geldt dat mensen die zodoende werkloos zijn, geen belastingen en premies betalen. Iemand in de bijstand betaalt zogenaamd belasting maar dit wordt direct weer ingehouden en per saldo betaalt men niets. Wie vanuit werkloosheid zou willen gaan werken, moet zogenaamd belastingen en premies gaan betalen, maar dit geld komt niet binnen, want hij komt niet aan het werk. Die zogenaamde belastingen en premies kunnen dus kosteloos afgeschaft worden. Dat kan binnen een jaar gebeuren. Daarmee kunnen veel mensen tegen veel lagere kosten aan de slag en zonder dat ze er netto op achteruitgaan.

Een grote groep mensen staat nu langs de kant omdat zij niet de productiviteit hebben om de loonkosten te dekken. Die kosten ontstaan niet in de markt, maar in de bureaucratie rond die markt. Laat de overheid zich inzetten op het verwijderen van zulke averechtse invloeden op de vraag naar arbeid. Voor de bestrijding van de komende recessie zullen enkele anticyclische middelen nodig zijn. Maar met dit gevoel van urgentie kunnen ook structuurfouten als deze aangepakt worden.

Thomas Colignatus is econometrist te Scheveningen; Hans Droppert is zelfstandig arbeidsmarktadviseur te Helmond; Tof Thissen is Eerste Kamerlid voor GroenLinks